

**IZEN SINTAGMA MUGAGABEA
TARTASen
“ONTSA HILTZEKO BIDEA”-n**

Donostia, 1982-XI-26

Jose Maria Larrarte

Lantxo honetako gaitzat IZEN SINTAGMA MUGAGABEA aukeratu dut. ‘Izen sintagma’ diodanean, sintagma horren barnean izen sintagma eta atributo sintagmaren barnean sartzen diren adjektiboak ere, mugagabe diren heinean, aztergai izango ditugu.

Corpus-tzat, berriz, Tartas idazle zuberotarraren *Onsa hilceco bidia* aukeratu dut. *Corpus* hau zerbait mugatuz, bertako kapituluren batzuk har nitzakeen aztergai, baina azkenean liburu osoa arakatzea pentsatu dut.

Lantxo hau burutzeko ez zen, noski, beharrezko mugagabe itxura duten testuinguru guztiak jasotzea, baina, lan honetarako ez bada ere, agian beste lan batetarako baliagarri litezkeela pentsatuz, sailka jaso ditut. Lan honetan, hala ere, bildutako testuinguru guztiak ematea aspergarri eta luzagarri litzatekeenez, batzuk bakarrik ematen ditut.

Onsa hilceco bidia liburu honek bi edizio ditu: RIEVek argitara emana, bata, eta JAKINEk argitaratutako edizioa, bestea. Nik Antolin Eguzkitzak prestatu eta JAKINEk argitara zuena aukeratu dut neure lanerako. Edizio zaharragoa denez, RIEVek atera zuena aukera nezakeen, baina esku artean erabiltzeko erosoagoa eta grafia aldetik irakurterrezagoa delako, bigarren hau erabili dut.

* * *

Testuinguruak ematen ditudanean, testu zati bakoitzaren ondoren zenbaki batzuk jartzen ditut, parentesi arteko zenbaki horien bidez testu hori aurkitzen deneko orrialdea adierazi nahirik.

Lan hau egitekoan jarrai natzaion metodologiaz zerbait esan beharrez, bi sail desberdinetan banatu ditudala esan beharko dizut, irakurle. Aurrena, sintagma horiek osatzen dituzten elementuei eta elementu horien banaketa edo diztribuzioari begira egin dut sintagmen sailkapena. Bigarren sailkepena,

berriz, lehenengo sailkapenean eraturako sail bakoitza kasuz kasu, perpaus barruan betetzen duten funtzioaren arauera banatuz.

Ihardunbide horri jarraiki natzaio lantxo honen barruan ere, sintagmen distribuzioari begira lehenik, eta distribuzio bakoitzeko etsenpluak kasuz kasu emanez ondoren.

Aztergai dugun sintagma, sintagma mugagabea dugu. Sintagma mugagabe hori, lehen esan dudanez, bi eratako sintagma izan daiteke: atributo sintagma edota izen sintagma. Eta atributo sintagma denean, sintagma hori izen sintagma batek osa dezake edota adjetiboak bakarrik. Aurretiazko ohar hau egin ondoren, goazen harira.

Emango ditugun testuinguruetakoko sintagmak zernolatakoko eta zein baldintzatakoko sintagma mugagabeak diren ikusi hutsez, egia esan, kontura bagaitezke ere.

Eta elemendurik gutxienez osaturiko sintagmetatik hasiko gara.

1. IZEN MULTZOA + $-\emptyset$ / ADJETIBOA (ATRIBUTOA) + \emptyset

1.1. KASU NOMINATIBOAN

1.1.1. Sujetoa

Sujeto bezala ez zaigu izen sintagma mugagaberik agertzen Tartasengan. Izen sintagma hori, dakigunez, izen hutsez edota izena + adjetiboaz osaturik datorke. Beraz, honetan Patxi Goenagak dioena betetzen digu Tartasek, zera alegia: "... Zenbait kasutan izen sintagma inolako determinanterik gabe ager daitekeela, baina inoiz ez sujetoaren posizioan, alegia, P baten azpian dagoenean" (1).

1.1.2. Atributoa

Adjetibo hutsa bere maila guztietan edota IM (izen multzoa), nahiz izen hutsez, nahiz izenez + adjetiboz osaturik ager daiteke atributo funtziotan loturazko aditz batekin.

1.1.2.1. *Adjetibo hutsa* nahiz "izan" aditzlaguntzaile iragangaitzaren, nahiz beste aditz iragangaitzen edo iragankorren atributo denean, adjetibo hori:

1.1.2.1.1. *Maila soil edo "positibo"* delakoan baldin badago, atributo hori forma mugagabean erabiltzen digu Tartasek.

(1) *Gramatika bideetan*, 49 orr., 4) paragrafoa.

– “Izan” aditzarekin, aski da (1)etik (6)rainoko adibideak ikustea:

(1) “Nahi nūke *bero izan* zintian... edo *hotz...*, baiña zeren *ephel baitzi-ra*, ez *hotz ez bero*, ez *pagano ez khristino...*” (28).

(2) “...*eri bazira...*” (59).

(3) “... orhit zite *itsusi dela* zahar artian alfer egoitia...” (21).

(4) “... behar dü *zühür izan* eta *zühürtiaz amurus...*” (18).

(5) “... bidia *da xūxen, segür, hun*, aski aisa...” (12).

(6) “... *gaixto bada* bizitzea, *gaixto date* gure herioa, *hun bada* bizitzea, *hun date* herioa...” (12).

– Baita beste aditzekin ere:

(7) “...orhoit zite *itsusi dela* zahar artian *alfer egoitia...*” (21).

(8) “... behar diala ...*bizi ...aberats* bertütez...” (11).

(9) “..., zeren *indiñe estimatü* baitzüten...” (78).

(10) “... ezpaitzian mündia edireiten segür (79).

Horrelako ehun eta hogeiren bat (120) testuinguru jaso ahal izan ditut *Onsa hilceco bidia*-n. Era mugatuan, berriz, hogeiren bat (20) bakarrik azaltzen dira. Horien artean batzuk oso bitxiak, mugatuak eta mugagabeak elkarren ondoan ematen bait ditu Tartasek. Ikus honako adibide hau:

“..., halakoaren gastigüa eta pünizionia *handia* izanen da eta *grabe* (25). Hor, testuinguru horretan, “*handia*” mugatuan eman digu Tartasek, “*grabe*”, ostera, mugagabea. Eta beste hau:

“...herioak eztü izaterik, ezta beraz *hon*, baina da *gaixtoa, kruela eta horribla*” (129). Hemen “*hon*” mugagabea eta besteak mugatuan.

Hemen bide batez azpimarratu behar da “*hon*” beti mugagabea erabiltzen digula Tartasek, atributo funtzioa betez eta izen bati loturik ez datorrenean, hots, atributo sintagma adjetibo hutsak osatzen duenean.

Horrelakoak ba dira gehiago ere.

Beste batzutan mugatu horietako batzuk izenaren funtzioa ez, baina aditzaren funtzioa betetzen dute, hain zuzen ere, partizipio bezala erabiliak bait daude; eta orduan *-a, -ak* atzizki mugatzaileak eta *-(r)ik* edo *-ta* atzizkiak hartzen dituzten hitzek edo adizkiek funtzio berdina betetzen bait dute. Beraz, inoiz forma mugatua duten adizkiek eta mugagabea duten adjetiboek oso esanahi ezberdinak dituzte. Begira Tartasek erabiliriko honako adibide hauek: *hila da / hil da; betea da / bete da; damnatia da / damnatü da*, etabar. Kasu hauetan, forma ezberdinek esanahia ere ezberdina daramate berekin. “*Hila da*” = está muerto / “*hil da*” = ha muerto; “*betea da*” = está lleno / “*bete da*” = se ha llenado, etabar bait dira.

1.1.2.1.2. *Maila erkatzaile edo "konparatibo"* delakoarekin ere joera berdina du Tartasek, adjetibo horiek mugagabeen erabiltzekoa alegia. *On* adjetiboa bezalaxe, *hobe* adjetiboa beti mugagabeen ageri da, izen bat kalifikatuz ez doanean.

(11) "... halakoen *hobe* lizate hil litian..." (143).

(12) "... jüstoen *hobe* dela herioa..." (136).

(13) "... *hobe* da beraz jüstoen herioa..." (137).

-Ago atzizki bidez sorturiko konparatiboak ere mugagabeen erabiltzen ditu Tartasek atributo sintagma direnean.

(14) "... pagano girela, eta pagano beno sordeiz edo *gaixtoago* girela" (26).

(15) "...eta gure bekhatia *handiago* dela eta *krimenelago*..." (25).

(16) "... demonioak baiño *gaixtoago* dira..." (28).

Jaso ditudan beste zazpi testuinguruek ere erabilkera hori erakusten digute.

* * *

1.1.2.1.3. *Goren maila*. Maila hau adierazten duten atributo sintagmetan gutxiago betetzen digu mugagabeen erabiltzeko joera hori. Oso bakarrak ditugu goren maila adieraziz mugagabeen datozkigun atributo sintagmak.

(17) "Orhit niz neure gaztetasunean ikhusirik Pariseko hirian, zein baita Franziaiko erresumaren hiri kapitala, gure erregeen egoite eta habitazione komuna eta ordinariora eta lür orotako *ederren* eta *handien*..." (36).

Era horretako hainbat testuingururen artean haxe bakarra dugu mugagabeen erabilitako goren mailako atributo sintagma.

Besteak mugatuan agertzen zaizkigu. Superlatiboak mugatuak erabiltzeko joera adierazten digu, beraz, Tartasek. Egia esan, zenbaitetan ageri zaigu *gehien* superlatibo formaz; baina behin bakarrik ere ez adjetibo gisa edo funtziotan, izen bezala baizik, erdarazko "soberano" "souverain" edo euskarazko "jaun" "jabe" "nagusi" edo antzekoen esanahia, balioa duela. Ikus honako testuinguruok, adibide gisa:

(18) "... eta arimaren jaun, nabusi eta *gehien* deabrü gaixtoa gelditzen da..." (77).

(19) "... hanbateki heriua baizen bertze gizon orooren *gehien* eta jaun..."

* * *

1.1.2.2. *Izen multzoa*: A) Atributo denean *atribtoa* (izena edo izena + adjetiboa) bada, jokabidea aldatu egiten du Tartasek. Sintagma hauetan for-

ma mugatuak erabiltzen ditu gehienbat. Ba dirudi izenak duela mugatzaile indarra, Mitxelenak dioenez (1).

“Hon” eta “hobe” adjetiboak berak ere, bakarrik doazenean, beti mugagabeen erabiltzen baditu ere, *on* adjetiboak izenarekin batera sintagma bat osatzen duenean mugatuan agertzen zaigu. Ez dut aurkitu *hobe* adjetiboa izenarekin batera doaneko sintagmarik. Hona etsenplu bat edo beste:

(20) “Jenkoak egin dütian gauzak oro *hon* dira... eta bere obrak oro, eta oro *gauza honak* ziren eta *obra honak*... (129).

Hala ere bai izen soilezko, bai izen + adjetibozko sintagma batzuk mugagabeen erabiltzen ditu.

a) “Izan” laguntzaile iragangaitzarekin:

(21) “... hura bezala, *lür zela* eta *herraunts*...” (24).

(22) “... erran behar da *botere handi* diola hark...” (40).

(23) “... paganoak eztaki paillardiza *bekhatü* dela...” (25).

(24) “... zein izan baitzen Aletsandre handiaren *nabusi* eta gobernadore...” (17).

(25) “... aski aberats eta *jaun handi* izanen niz...” (47).

b) Beste iragangaitzekin:

(26) “... ordü hartan arima bat ...gertatzen Jenkoaren *alaba*...” (20).

(27) “... eta arimaren *jaun, nabusi* eta *gehien* deabrü gaixtoa... gelditzen da” (77).

d) Baita iragankorrekin ere:

(28) “... eginen zitü *errege* zelian, eginen zitü etziren beno *jeun handia*go...” (4).

(29) “... herioa izanen düzü zure *muthil* eta zu haren *jaun*...” (17).

Izen hutsezkoak hamar aurkitu ditut. Izen + adjetibozkoak bi bakarrik. Honela dio horietako batean: “... giren... *jende prerestü*...” (140 orr.). Beraz, Koldo Mitxelenak beheraxeago dioena ere betetzen da: “La determinación es una exigencia más apremiante, cuando se trata de sustantivo y adjetivo” (1).

Osagarri zuzen edo objeto bezala bi adibide aurkitu ditut. Bat zukazko forma alokutiboan dago.

(1) Miscelánea filológica vasca, FLV, 9, 1978 (213 orr.).

(1) Opus cit., 213 orr.

- (30) "... *arau* baitü eztela galdü..." (17).
 (31) "eman dü *arrapostü* botzak..." (17).
 (32) "..., herioak zuri eginen deizü *belzuri*, eta zük hari *begitarte*" (18).
 (33) "...Jainkoak emaiten badrauzü *bizitze lüze*..." (6).
 (34) "... egin badizozü... *begitarte on*..." (4).
 (35) "...Jenko onak eman badizo *osagarri* eta *bizitze luze*..." (123).
 (36) "..., eta halakoek behar düte *fin gaitz egin*..., behar baitüte *fin hun egin*..." (12).
 (30) (31) (32) zenbakietakoan izenak mugagabeen datozkigu. Hurrengo laurek izena + adjetiboa mugagabeen dakarte.

Forma lexikalizatuak (izena + aditza), batez ere *egin, jakin, izan, ukan* eta beste zenbait aditzekin mugagabea erabiltzen du Tartasek. Forma lexikalizatu bezala erabiltzen ditugun formak ditugu. Ikus ondorengo testuinguruak:

- (37) "... *so egizü* zonbat laster eta ürhatz egin dian... egiak..." (99).
 (38) "... *egiezu begitarte* eta so hon bat..." (6).
 (39) "..., haren ugazaita *behar düzü* izan..." (4).
 (40) "..., noren *beldür izanen* da?" (4).
 (41) "..., hark *jakinen dü zure berri*..." (145).
 (42) "*Gose denak* nahi dü mündü hontan ikhusi bere ogia..." (75).

1.2. KASU PARTITIBOAN

1.2.1. Baiezko perpausetan

Izen hutsezko sintagma:

- (43) "...eztüzü nahi sinhetsi badela *hiltzerik* eta *heriorik*..." (15).

Izena + adjetibozko sintagma:

- (44) "..., eta harekin *gerla handirik* denbora labürrez igaren baitzian" (142).
 (45) "Geroz eta lehen izan da zure familian *personaje handirik*..." (5).
 (46) "..., eta hantik esperanza baitüt idokiko dügüla *gauza ederrik*" (63).
 (47) "*Akzione ederrik* eta *saindirik egin* dü hark ere..." (5).

1.2.2. Ezezko perpausetan

Ondorengo bi testuinguruotako sintagmetan ukapena, esanahi absolutoa adierazteko partitiboa darabil Tartasek.

(48) Ezta halaber *hiltze honik*, *ezpada bizitze honik...*” (12).

(49) “Gük ezkundian deüs hari *ematekorik*, eta etzian deüsetan ere *gure beharrik...*” (110).

1.2.3. Galderazko perpausetan

Gauza bera dugu ondorengo etsenpluan ere, partitiboa darabilela, alegia.

(50) “Zer da mündian hain *desarabik*, hain *deshonestik*, hain *estranjerik* eta *itsusirik...*” (18).

1.3. ERGATIBOAN

“Errege” hitza bakarrik darabil mugagabeen.

(51) “...*erregek* entzünik haren hiltziaren berri tristia...” (5).

1.4. GENITIBO EDUTEZKOAN

Kasu honetako adibideak oso gutxi dira. Lau testuinguru bakarrik aurkitu ditut eta lau sintagma ezberdin bakarrik. Bi kasutan izenordain personala ageri da kasu horretako atzizkia duelarik. Denetan *gure* artilurik gabe ageri zaigu:

(52) “...Hautia *gure* da...” (61).

(53) “Igarena ezta *gure*, jitekoa ezta *gure*, ezta *gure* presentian dena baizi...” (86).

(54) “...hanbateki arima hura *Jenkoaren* da...” (21) *Gure*, *Jenkoaren*, bukaera forman bakarrik begiratu genitiboan sartu ditut, baina funtzioz atributo ditugu. Guk *gurea*, *Jenkoarena* esan eta idatziko genukeen tokian, Tartasek *gure Jenkoaren* idatzi du. Guk nominalizatu egiten ditugu *-a* artikulua erantsiz, Tartasek, ordea, ez die artikulurik erantsi, mugagabeen erabili ditu baizik.

Eta izen batekin beste behin:

(55) “... eta paje hark... lehen hitzak erraiten zütian erregeri *erregeren* manüz...” (14).

Hor *erregeren* sintagma ageri zaigu genitibo mugagabeen.

Batzutan genitibo edutezkoak duen *-en* atzizkia kasu destinatiboko gure *-entzat* bezala erabili dute zenbait aldiz sortaldeko euskaldietan; baina goiko adibide horietan ez dirudi horrelakorik ematen denik. Hor destinatiboaren edo norentzakoaren esanahia ez, baina genitiboarena dute.

Hala ere, beste zenbait testuingurutan *-en* genitibo edutezkoaren atzizki horrek kasu destinatiboaren *-entzat* atzizkiaren balioa dute. Hori adierazten digute honako adibideok:

(56) "... eta hanbateki herioa eder dela, hon eta maitagarri *gizonaren...*" (141).

(57) "... baina zenbat münduko bizia *jüstoaren* on baita..." (135).

(58) "... erran nahi dü apostoliak mündü hontan Jesüsen grazian bizi-tziaz ohore düt..., baina hilzia *ene* hobe da..." (135).

(59) "... *halakoen* hobe lizate hil litian..., zeren sendotüz geroz, gaixtoa-go dira..." (143).

1.5. DATIBOAN

Kasu honetako sintagma mugagabe bezala *erregeri* izen sintagma ageri zaigu.

(60) "... eta paje hark... lehen hitzak erraiten zütian *erregeri* erregeren manüz..." (14).

1.6. KASU INSTRUMENTALEAN

Erlazio hizkiz horniturik aditzlagun funzioa betez datozkigu izen sintagma mugagabe batzuk. Batzutan (53), (54) zenbakietakoek bezalakoez denbora adierazten digute (*denbora lüzez, ordü onez*).

(61) "..., Charles-Quint, Espaiñiako errege eta Alemaniako inperadorearen alde gerla *denbora lüzez* bere erregeari eta bere erresumari egin ziala..." (21).

(62) "Gazte zireño has zite *ordü onez* obra onen egiten..." (21). Bestetan berriz, era, modua adieraziz datozkigu.

(63) "*Nekez* onsa hiltzen ahal da gaixki bizi izan dena..." (12).

1.7. KASU INESIBOAN

Kasu inesiboan dauden sintagmak esangura zehaztugabea badute, mugagabeen erabiltzen ditu, nahiz izen hutsezko nahiz izenez + adjetibozko sintagmak izan. Horrela agiri da honako adibideotan:

(64) “Gerlan diren soldadoak *danjer eta peril handitan* bizi dira oren oro...” (142).

(65) “Irakoizian, andere onaren *ohoretan* enzün ezazü meza eta barür egin...” (146).

(66) “..., eta zien arimak eta zien gorpitzak *sütan eta odoletan* ezarriko ditüt...” (52).

Testuingururen bati esangura zehatza eman nahi badio, izen sintagma mugatua erabiliko digu. Orduan forma mugatua duen sintagma horrek bere aurretik izenlagunen bat darama zehaztailetzat: *bere, ifernüko*.

(67) “...*bere lotik* iratzarririk akhazatüko ditü *bere eztaietarik, bere mahañetik* eta, bere gloriaren portalia zerratürik, igorriko *ifernüko süra eta penetara...*” (69).

Ba ditugu, hala ere, bi izen sintagma berezi (60) eta (61) testuingurueta daudenak: *haren lekhütan, gure lekhütan*. Sintagma hauek berez mugatu singularra eskatuko lukete; izan ere, sintagma batek posesivo bat edo *-en, -e* lotura izkiz duen izen laguntzat, izenordain personala edo erakuslea badu, mugatua bait da. Ez da errez horiek horrela zergatik erabili dituen jakitea.

(68) “..., eta süplizioa patitüko ziala *haren lekhütan...*” (107).

(69) “..., gük meritatü gündian pena eta tormenta gerak *gure lekhütan* bere personan igaren baitü...” (111).

Laburtuz esan beharko genuke izen sintagma bat izen multzoz bakarrik, nahiz *izen* hutsez, nahiz *izenez + adjetiboz* osaturiko sintagma, perpaus barruko bi puntutan bakarrik agertzen zaizkigula Tartasengan: AM-ren azpian izen sintagma NORI edo NOR bezala edo izenlagun gisa edota hemengo aditzlagun bezala AS-ren azpian, baina ez behin ere P-ren azpian sujeto gisa.

2. IZEN MULTZOA + ZENBATZAILE ZEHAZTUA

Izen multzoaren eskuinetara doan zenbatzaile zehaztu hori ‘*bat*’ zenbatzailea du. Beste zenbatzaile zehazturik ez darabil Tartas-ek izen multzoaren eskuinetara jarririk.

Era eta funzio guztietan erabilitako izen sintagma mugagabeak arkituko ditugu Tartasengan, *bat* zenbatzailez osaturiko sintagma denean.

2.1. P-REN AZPIAN DOAZEN SINTAGMAK. Kasu nominatiboan eta ergatiboan daudenak, *bat* zenbatzaile zehaztuaz bukatzen badira, mugagabea ageri zaizkigu, adibideetan ikusten denez. Kasu horietatik, hain ugarriak bait dira, ez dugu bat edo beste baizik jaso nahi izan.

(70) “..., eginen zitü errege zelian... eta emanen *koroa bat*” (4).

(71) “Solino erromeko *istoriono batek* dio bere librüan bertze ordüz... (11).

2.2. IS-REN AZPIAN IZENLAGUN FUNTZIOTAN DOAZENAK ere berdin jokutzen dute Tartasengan.

(72) “Neure adeskidia, igaren den üran egün batez nangoela *zühaintze baten* itzalbian... egin dü't neure loan amets handi bat...” (6).

(73) “Bena egün batez *hiri baten* eskaladaz hartzeko, armadaren bürian, mürraillian gora igaiten zela... oihü eta heiagora handi bat egin zian...” (15).

2.3. AM-REN AZPIAN ISnori eta ISnor bezala kasu datiboan eta nominatiboan gauza bera pasatzen zaigu. Honelakoak ere mugagabeen datozkigu.

2.4. AS-REN AZPIAN aditzlagun funtziotan datozkigunek damaizkigute kasurik ugarienak.

(74).

(75) “..., zeren lan batetan eta obra batetan bi bertüte eta perfekzione... Jüntatü, josi eta tinkatü baititü, zoin baitira jüstizia handi bat *miserikordia handi batekila*...” (102).

(76) “Neure adeskidia, igaren üdan *egün batez* nangoela zühaintze baten itzalbian...” (6).

(77) “..., *denbora batez* inposible baita elgarrekila egon ditian...” (50).

(78) “Egün batez Ezekhias errege handi hura bere ohian zagoen hiltzeko pündian *eritarsün handi batez* kolpatia” (43).

(79) “...difikültate eta orapilo haur garbitü behar dügü *errapostü bakoitz batez*...” (78).

(80) “Jüjamendü harzatz, ..., etsenplua garratz bat eta izigarri bat irakürtzen dügü Pariseko *doktor handi batez*...” (78).

(81) “..., bere gorpitza *gorotzate batetan* gaiñian hedatürük zagoela...” (46).

(82) “..., epitaphio eta debisa eder haur jarri zen *karta batetan* bezala ezkribatürük molde hontan...” (103).

(83) “Laur Ebanjelista saindiak arkordü hon batetan dira” (54).

(84) “Propheta hark berak dio *bertze lekhü batetan*...” (40).

(85) “..., eta ene librüto honek eta nik merexi dügüla *sühandi batetan* bizirik erra gitian...” (13).

(86) “Egün batez Franziaiko prinze bat,... heldü zen Italieta, Puzols deutatzen den hiri batetan (sic), eta joanik *eliza batetara...* (103).

(87) “Zoinbat doktor debotek diote zeinü horien joitia jin dela guri representatzeko hamabortz misterio prinzipalen, zein baitia partitüak *hirur bortzetara...*” (43).

(88) “Neure adiskidia, bildür nitz zuri eta niri gertha dakigün Pharson Erregeari bezala..., Moisek eta haren jendeek itsasoa gorria *bi partetara* erditürrik..., itsasoa iragan züten oiñak busti gabe...” (28).

(89) “Biziak abandonatzen gütü sortzian tentazione orori, danjer orori, peril orori, herioak haietarik orotarik, hilzian delibratzen, ez *denbora baten*, baina jagoitiko” (144).

Beraz paragrafo honetan ageri denez, *izen multzoa* + *bat* izen sintagma agertzen denean, forma mugagabea erabiltzen digu Tartasek. Joera hori gehiago nabarmentzen da lekutasunezko kasuetan, *batetan*, *batetara*, etabarrereko formak erabiltzen bait ditu.

(90) “..., bere gorpitza *gorotzate batetan* gaiñian hedatürrik zagoela...” (46).

(91) “..., epitaphio eta debisa eder haur jarri zen *karta batetan* bezala ezkribatürrik molde hontan...” (103).

2.5. Hala ere, batzutan —nik lau kasu hauek bakarrik jaso ahal izan ditut— mugatu singularra ere erabiltzen digu.

(92) “Ene adeskidia, salbatü nahi bazira, othoi, beha zakizat, ekarriko zitüt bide on batean eta bide hark gidatüko zitü xüxen...” (12).

(93) “S. Damaszeno Jaunak... dio saindü hark gizon bat egün batez... orori zela *leze, ozin, eta xilo handi batera*” (82).

(94) “... jarraiki zite eta segi ezazü ene lümarene herexa eta hatza, zoaza aitzina, *alde baterat ez bertzerat*, esker ez esküin makürthü gabe...” (11-12).

Kasu hauek, hala ere beste adibide guztiekin gonbaratzen baditugu, oso eskasak ditugu, ia salbuespentzat, arauz kanpokotzat hartzekoak Tartasengan.

3. ZENBAKI ZEHASTUA + IZEN MULTZOA

Goikoan, *izen multzoa* + *zenbaki zehastua* formari buruz esan duguna berresan genezake zenbait pundutan. Hala ere argibide batzuek aurreratu behar

ditugu. Lehenik, goiko forma eta oraingoa gonbaratzen baditugu, oraingoa izen sintagmako elementuen hurrena aldatzen zaigu transformazio bidez. Lehen 'bat' elementu zenbatzailea izen multzoaren ondoren genuen. Orain aurretik ditugu 'bat' hori ez beste zenbatzaile zehaztu guztiak.

Gainontzekoan, izen sintagmaren egitura berdina dugu formaren alde-tik. Hemen ere, izen sintagma eratzeko momentuan, izen multzoak zenbatzaile zehaztuetakoren bat bere aurrean badu, izen sintagma hori forma mugagabe-
an agertzen zaigu *Onsa hilceco bidia*-n. Horretaz jabetzeko aski dugu jaso ditudan testuinguruok ikustea:

3.1. KASU NOMINATIBOAN sujeto edo objeto bezala:

- (95) "Erran den bezala, salbatzeko *bi gauza* behar da..." (65).
 (96) "Gure bizia, gure denbora oro, *hirur gauzak* egiten düte, igarenak, pre-senzian denak eta litekoak..." (85).
 (97) "Edirenen düzü *laur kapitülü* ene libürrian..." (7).
 (98) "...eta kolpu batez *bi bekhätü handi eta grabe* baitzütian kometi-tü... (39).

3.2. KASU PARTITIBOAN

Era honek bitxiagoa dirudi.

- (99) "...gure Jenkoak... guri manifestatü kanporat bere *hirur perfekzio-ne eta athributo handirik*..." (101).
 (100) "...indazü espazio, denbora eta termaiñu neure bekhätiez peniten-zia egiteko, eta ber orenian... bere bi begietan behera nigarrez, *bi ithurri han-dirik* egiñ ziala..." (45).

3.3. AS-ren AZPIAN ADVERBIO FUNTZIOTAN, KASU INSTRUMENTAL ETA TASUNEZKOETAN.

- (101) "Hilziaz orhitzia..., eta klarki nahi düt frogatü *laur gisaz eta laur moldez*..." (13).
 (102) "David erregiak gure Jenkoa *bi okasione handitan* partikularki ofensatü eta desohoratü ziala..." (38).

3.4. AS-ren AZPIAN IZENLAGUN FUNTZIOTAN:

- (103) "...othoitzez zagoen Jenkoari igorri zon grazia..., bere bi begietan behera nigarrez *bi ithürriren* egiteko" (41).
 (104) "..., ikhusi dü haboro leze, ozin haren bi bazterretatik *laur süge handiren* büriak jalkitzen zirela..." (83).

(105) “Hargati erraiten düğü bizia *hirur maneratako* dela, korporala, spirüala eta eternala...” (115).

Baina salbuespen bat gogora behar dugu hemen. Aitatu berri ditugun etsenpluetatik kanpo gelditzen zaigu bere formaz honeko testuinguru berezi hau:

(106) “Birjinitatia eta xahütasuna *bi aldetik* konsideratzen da” (63).

Kasu bakarra eta berezia dugu, noski. Gramatika arauen kontra doala dirudi erabat. Mugagabea balitz, *bi aldetatik* emango luke; mugatu plurala balitz, berriz, *bi aldeetatik* izango litzateke bere forma jatorra. Idazlearen okerra edota inprentakoa izan daiteke. Zer esplikazio eman horretaz? Ez du beste esplikaziorik nire iduriko. Oker hori, bestalde, esplikagai dugu. Aurreko bokala berdina delarik, /e/ bokala hemen, hurrengoaren, bigarrenaren ezabatzea konturatzeke egin bait daiteke bai idazlearen aldetik bai inprentaren aldetik ere.

4. GALDETZAILEA + IZEN MULTZOA

Izen sintagma barnean datorren izen multzoak har dezake bere aurretik osagai bezala adjetibo galdetzailereren bat. Tartasengan aurkitu ditudanak hauek izan dira: *zonbat* (zenbat), *zer*, *zein*, gehiago ere badiren arren.

Elementu horietakoren batekin datorkigun izen sintagma ere mugagabeen ematen digu Tartasek. Berdin da P-ren azpian sujeto gisa, AM-ren azpian ISnor edo ISnori bezala; edota AS-ren azpian; aditzlagun gisa agertzen zaigunean ere. Hori ikusteko aski da ondorengo testuinguruak aztertzea.

(107) “..., eta hark herioari *zonbat ohore eta respektü* eman dian beha zite azken psalmo huni...” (42).

(108) “Zügati *zonbat ürhatz, zonbat jauzi eta laster egin* dian gura Jau-nak konsidera ezazü...” (99).

(109) “..., sogizü herioaz orhitzia *zenbat indar, bothere eta bertüte* dian...” (45).

(110) “Ohoratzen badüzü..., nork *zer pagü eta rekonpensü handiagorik* nahi dü mündian?/::” (8).

(111) “Balaki aita familiako batek, ohoiña gaüaz *zer orenez* jin ladin, iratzarririk egon laite...” (50).

(112) “...hartakotz ziek ere zaudezte presto..., zeren ezpaitakizie *zer orenetan* jinen den gizonaren semia...” (50).

(113) “..., eta bertzia, jakin faltaz *zein lekhütan*, bolüerra bide handian beha aidürü eta goaita zagoen...” (55).

(114) “...(Herioak) hark eztü, eta ez ükhenen, hargatik, neure adiskidia, zaude beha *zein aldetarik* jinen den...” (60).

Horrelako izan zintagma forma agertzen zaigunean ez dugu ez mugatu singularrik ez mugatu pluralik aurkituko. Izan ere galdetzaile edo galdekariaren bat erabiltzen dugunean semantikazko arazoa dugu eta sintaxiakoa ere bai, noski, semantikak edo esanahiak forma mugagabea eskatzen digunez, mugaketa egiteko erantzuna ematen duen izen sintagma egin diezagukeneren zai gelditzen bait gara. Berezkoa du beraz horrela osaturiko izen sintagma mugagabe agertzea. Eta bide horri artez darraikio Tartasek.

5. IZEN MULTZOA + ZENBATZAILE ZEHAZTUGABEA

Zenbakiez kanpoko indeterminatu diren adjetibo guztiak sartzen ditugu *zenbatzaile zehaztugabe* deitzen dugun sail honetan. Tartasek erabiltzen dituenak honoko hauek ditugu: *oro, güti, batzü, aski, franko*, Gehien erabiltzen duena, duarik gabe, ‘oro’ dugu.

Hemen ere formaren aldetik begiratzuz izen sintagma mugagabeak edozein kasutan edo funtziotan ikus genitzake.

5.1. P-REN AZPIAN sujeto gisa, nahiz nominatiboan nahiz ergatiboan:

(115) “Eta gero hitz franzes haien pian, irakhurtzen dira *hitz eder batzü* latiñez eskritüran jarririk...” (37).

(116) “...*Frantzia orok* aihortzen dü zü jaun handi bat... zirela...” (4).

5.2. AM-REN AZPIAN:

5.2.1. Nahiz objeto bezala nahiz nominatiboan.

(117) “..., *hitz güti, labür eta on* erran nahi dü gure Jaunak...” (51).

5.2.2. Nahiz datiboan, ISnori bezala:

(118) “Bekhatoria eta bekhatoresa, zier mintzo niz, neure bürüari eta *mündü orori...*” (36).

5.2.3. Nahiz partitiboan, aditzlagun gisa adverbio funtziotan:

(119) “...zure mendian heldü zira... *urre, zilhar, hazienda eta honik aski* esküetan bazündiala eta gero... zure esküetan eztüzü deüs ere ediren lehen baino gehiago...” (92).

(120) “Bazian, bada, bazian Apostoliak *ohorerik aski*, esperanza eta konsolazione franko jesükhristo Jaunaren grazian izatiaz...” (136).

5.3. AS-REN AZPIAN:

(121) "...gizonak galtzen du. prozeza *despendio, damü, intrez ororekin...*" (77).

(122) "Phraon aldiz *bere jende ororekin* itsasoaren erdian itho..." (28).

(123) "Gure Jaun Apostolü eta adeskide handi honek hitz *gütiz* hanitz erran dü,..." (52).

(124) "Gure Jaunak lekhü huntan abertitzen gitü..., *oren oroz..., denbora oroz, aste oroz, urthe oroz, egün oroz...*" (51-52).

(125) "..., eta hark zuri... bere aitaren eta bere zerbütziak rendatüko drautzü *lekhü orotan...*" (4).

(126) "..., *zure bizi orotan* prepara zite,... *zure denbora orotan* eztüzü behar ikhasi lekzione bakoitz bat baizi..." (59).

(127) "... (Errege Dabid) ardüra mintzo da bere herioaz, herhautsaz, bere penitenziaz, *bere psalme orotan* kasi..." (40).

(128) "Gizona, dio Jobek, amaren sabeletik jalkiz geroz, arte labürrez, gaizak eta miseriak *alde orotarik* inguru inguru xahatzen dü..." (133).

(129) "Eta nola zeruko onak eta frütiak baitira *alde orotarik* on eta segür, hala hala lürrekoak dira *alde orotarik* falso..." (33).

(130) "Orhit niz... ikhususirik Pariseko hirian (zeiñ baita... *lür orotako ederren eta handien*, edo lehenbizikoa edo bigarrena) eliza handi bat..." (36).

5.4. IS-REN AZPIAN, kasu genitiboan izenlagun bezala datozenak:

(131) "Nahi düüt sinhetsi, eta sinhesten düüt eliza saindiak, baita Jesü-khristoren espos maitia, *egia ororen* jabe eta habe handia..." (36).

(132) "...Jüpiter baitzen *Jenko ororen* gehiena...; hanbateki herioa baitzen *bertze gizon ororen* gehien eta jaun,..." (15).

(133) "Orhit niz... ikhususirik Pariseko hirian... eliza handi bat, zeiñetan *hil estranjer ororen* gorpitzak ehorsten baitira komunzki..." (36).

5.2. ZENBAIT OHAR

Bi ohar erantsi nahi nizkioke hemen.

a) *aski*

Zenbatzaile honek aurretik duen izen multzoa bi eratara ageri zaigu Tartasengan: Inoiz atzizkia -Ø mailan duela: *pasaje eder aski* (74 orr.).

Beste batzutan partitiboan: *ohorerik aski* (111), ... *honik aski* (110).

Bien arteko diferentzia ikus ahal izateko Tartasek liburu honetan ematen dizkigun baino testuinguru gehiago beharko genituzke. Bitartean hor geldi-

tzen da airean arazo hori beste lantxoren batetako aztergai, hainbesteko ohererik merezi badu behintzat. Adibide hauetan ikusten denari begiratzuz, agian izen sintagmaren egitura: izena + adjetiboa + aski denean nor kasuan, nominatiboan, eta egitura: izena + aski denean izena partitiboan jarri digu. Hala ere adibide hauetatik bakarrik ezin daiteke erabateko ondorioarik atera.

b) *oro*

Batzutan zenbatzaile honen aurretiko izen multzoa mugagabeen dator-kigu Tartasengan: *lekhü orotan, alde orotarik, egün oroz...*

Bestetan, berriz, izen multzoa mugaturik datorkigu: behar *dena oro*, zure *haurrak oro*, bere *honak oro, bortzehün astoak oro...*

Honek adierazi nahi digu, ene iritziz, edota *oro* mugagabeen erabili arren —eta hala agertzen zaigu beti— Tartasek *guzti* zenbatzailearen alderantziz, hala ere aurretiko izen multzoa bi eratara erabil daitekeela: mugagabeen edo mugatuan. Beraz hemen *oro* beti ere mugagabeen, baina aurretiko izen multzoaren forma mugagabea edo mugatuan. Horrek esan nahi duena, izen sintagma horren mugaketa edo ez-mugaketa sintaxiak ez baina semantika edo esanahiak egiten duela.

(134) “... egiezü begitarte eta so hon bat, edirenen düzü han zure arimak behar *diana oro ...*” (6).

(135) “Laurgarren meziak, Jauna, dio zure zazpi semiak eta hirur alabak..., zure *haurrak oro*, zure familia oro galdü da...” (45).

(136) “Larria, larriagatik, eta bere *honak oro* emanen ditu gizonak bere arimagatik, *lürreko honak oro* eztira lür baizi...” (125).

Eta honelako beste bost adibide jaso ditut. Hemen agian oposizio aurrean gaude. Bestalde “*guzti*”/“*oro*”-ren artean badago alderik. *Guzti* forma mugagabeen edo mugatuan erabil daiteke. *Oro*, berriz, beti mugagabeen erabiltzen du Tartasek.

6. ZENBATZAILE ZEHAZTUGABEA + IZEN MULTZOA

6.1. 5.ean esan dugun gauza bera gertatzen da hemen ere. 5.ekoarekin gonbaratzen badugu, diferentzia bakarra izen sintagmako elementuen hurrenkeran daukagu. Izan ere oraingo testuinguru hauetan zenbatzaile zehaztugabea izen multzoaren ondoren joan beharrean, izen multzoaren aurretik doakigu. Transformazio baten bitartez lortu dugu aldaketa hori.

Tartasengan agertzen zaizkigun zenbatzaile zehaztugabeak hauek ditugu: *aski, zombait, zerbait, hanitz, hainbertze, hanbat, bertze, deüs*.

Hauetakoren bat izen sintagmaren aurrean doanean izen sintagma hori mugagabeen ematen digu Tartasek. Begira lehen bezalaxe jaso ditugun etsenpluak:

1. *P-ren AZPIAN*. Sujeto gisa:

(137) "... spiritü saindiak edo *zoinbat aingürük* Jenkoaren partez ezpa-deza rebela eta berria eman, ezin diro..." (88).

(138) "Kondatzen düte Mithridates Ponte herriko errege handi bat, bel-dürrez..., *zonbat traidore jende gaixtok* pozoatürük hil lezaten, inbentatü zia-la... kontrapozoa admirable bat..." (33-34).

2. *AM-ren AZPIAN*. Objeto gisa:

(139) "'non est potestas super terram, qui ei valeat comparari': eztü nehork *aski botere* hari konparatzeko..." (142).

(140) "Neure adiskidia, üste düt... edirenen düzüla jiten den kapitülian *hainbertze okasione* herioaren maitatzeko..." (48).

(141) "... hantik hartazü nahi ziren *bezanbat frütü...*" (33).

3. *IS-ren AZPIAN*

(142) "Solinus Erromeko istoriono batek dio bere librüan bertze ordüz, *bertze gauza ederren* artian bi tenpla edo bi eliza zirela..." (11).

4. *AS-ren AZPIAN*

(143) "Joandone Jakhübek ere dio: 'In multis offendimus omnes'. Hanitz gizaz eta maneraz orok ofensatzen dügu" gure Jenkoa..." (143).

(144) "Erran dü Jesüs gure adeskidiak bere aita eternalari, gizonaren alde, *bertze ordüz* poetak erraiten zian bezala..." (112).

(145) "..., haien *aski ordüz* jin edo arribatü faltaz, egünaz gaü ilhüna eta beltza bilhatü züten..." (62).

(146) "... eta gure Jainkoaren *zonbait miraküüllü handiz* kanpoan gaizki bizitzen denak ..." (12).

(147) "Jokalaria bere ürhia, zilharra eta morsa oro galdü dianian eta jokatü edo kartetan edo datoetan edo *bertze zoinbat jokatian*, badü esperantza lehen jokoan jokatü zian dirua irabaziko diala..." (60).

6.2. ZENBATZAILE ZEHAZTUGABEA + ADJETIBOA + -G)IK

Adibide batzutan zenbatzaile zehaztugabeari darraion adjetiboa edo aditz adjetiboa partitiboan ageri da:

(148) "*Deüs honik* ene librian ediren badezazü, ohoria eta laudarioa, emazü Jinkoari, eta ez niri..." (8).

(149) "Bada Jesüs gure Jaunak maitatü gütianian..., gük ezkündian *deüs* hari *ematekorik*, eta etzian deüsetan ere gure beharrik..." (110).

Adibide hauetako inguruei begiratzen badiegu, berehala ikusiko dugu, lehenengoan, perpausa, baldintzan datorrela: -ediren *badezazü*; eta bigarrenean, berriz, ezezkoa dugula.

Badirudi, beraz, partitiboa erabiltzen denetan bezalaxe, ezezkoetan, galderazkoetan, baldintzazkoetan bezalaxe, alegia, erabiltzen duela zenbatzaile zehaztugabearen ondoren datorren adjetiboa ere.

6.3. ERABILERA: 1- *aski*

Lehen ikusi dugu, mugatzaile zehaztugabe hau izen multzoaren atzetik kokatua zetorkigularik. Oraingo testuinguruan eta beste hiru gehiagotan, berriz, aurretik azaltzen zaigu.

(150) "..., spiritu saindiak edo *zoinbat aingürük* Jankoaren partez ezpada rebela eta berria eman, ezin diro..." (88).

(151) "..., haien *aski ordüz* jin edo arribatü faltaz, egünaz gaü ilhüna eta beltza bilhatü züten..." (62).

Lehen esandakoez gainera hau ere gogora beharrekoa dugu.

2- *oro*

Bi kasutan behintzat izen sintagmaren aurrean agertzen zaigu:

(152) "*oso khexü eta nahasi* jalkiten.

(153) "zu, Jauna, baitzira *oro hon eta jeneros*."

Bietan *oro* elemendua sintagma atributoaren aurrean datorkigu. Bikoitza izan daiteke agian horren esplikazioa. Edota *oro* hori adverbio baten funtzioa betez datorkigula *erabat* edo *osoki* esango baligu bezala. Baliteke honetan Tartasek Frantsesaren eragina jasan izatea. Frantseseko 'tout' morfemaren antzabide du hemen, 'tout' hori adverbio gisa erabili delako antza, noski, 'tout' horrek adverbioaren funtzioa betetzen baitu batzutan, M. Grevisse-k bere *Le bon usage* liburuan dioenez:

"Tout est adverbe et invariable quand il signifie 'entièrement, tout à fait'. Il se place devant un adjectif ou une locution adjective, un participe, un adverbe ou une locution adverbiale, une préposition ou une locution prépositive, un gérondif" (1).

Eta adibide bezala testuinguru batzuk dakartza:

"se recontrant un jour *tout seule* et sans témois... La ville *tout entière*..."

Jaso ditugun sintagma atributo horien aurreko *oro* horrek frantsesezko 'tout'-en funtzioa betetzen ote du? Adverbio bezala eta sintagma atributo horietan dauden adjetiboen graduatzaile bezala jarri ote ditu Tartasek? Hain zuzen ere beste idazleengan behin baino gehiagotan ikusi ohi ditugun /*guztiz* + *adjetibo/* -/*dena* + *adjetibo/* sintagmen antzeko ote dugu?

(1) GREVISSE, M.: *Le bon usage*, p. 386 D) Adverbe.

Badaiteke ere agian *oro* horren aurrean kasu bakoitzean doakion izenordain pertsonalaren elipsis egotea, honela:

(ni) oro khexü eta nahasi...
(zu) oro hon eta jeneros...

Eta orduan *oro* horiek aurrean duten izenordainaren aposizio izango lirateke. Beraz elipsisik gabe, osorik emanda honela agertuko lirateke:

(ni) oro khexü eta nahasi (nago, naiz)
(zu) oro hon eta jeneros (zara, zaude).

7. IZENORDAINAK

Izenordainak trasformazio bidez sortzen zaizkigu. Izan ere, *izen multzoa + zenbatzaile zehaztugabea* edota *zenbatzaile zehaztugabea + izen multzoa*, orain arte ikusi ditugun izen sintagma horietakoren baten antzera eraturako formula bada, eta izen sintagma horietako baten ordeztu, izen multzoa ezabatu ondoren, adjetiboa bakarrik erabiltzen badugu, adjetibo hori izenordain bihurtu dugu.

Horrek esan nahi du, izen sintagmaren barruan zetozen zenbait elementu mugagabe direla medio izen sintagma horiek mugagabe agertu bazaizkigu, orain ordeztu bezala agertzen zaizkigun izenordainak ere halaxe ikusiko ditugu Tartasengan. Hori ikusteko laburki begira ditzagun izenordainen sailen bildurik datozkigun testuinguruak.

7.1. ZENBATZAILE ZEHAZTUGABEA

Bere funtzio edo kasu orotan forma mugagabea hartzen digute izenordainek:

(154) "...eta zeren hala hari (sic) direnak baitira *güti*, eta hala hari ez direnak *hanitz*, *güti* dira salbatiak, edo *hanitz* damnatiak..." (61).

(155) "Ordenatü zela gizon eta emazte orori, behin *orok* behar dütela hil..." (58).

(156) "*Ororen* azken xedia eta basterra da herioa, hantik harat *deüsen* ere ezkira beldür izanen..." (144).

(157) "Mehatxü hori bera egin dü gure salbatzaliak guri *orori*..." (25).

(158) "'Sciebat omnia quae ventura erant', ikhusten zian haren hilzia abandaillos eta prezios izanen zela gure *ororen*..." (140).

(159) "Deabrüak behin, mündüak eta haragiak gero *milatan*, arima gai-xoari eztü emaiten bakerik, ez gaüz ez egünaz..." (141).

(160) “Ene euskara eta lengajia eztakit aprobata izanen denez, bai ala ez, badü *orotarik* zerbait...” (7).

(161) “Ene aita, ...*orotrat* ere haur nüzüla zure, seme obediente eta hü-mila, egizü nizatz plazer düzüna...” (128).

7.2. ZENBATZAILE ZEHAZTUA

Hauek ere:

a) batzutan mugagabeen agertzen zaizkigu, *izen multzoa + zenbatzaile zehaztua-ri* buruzko testuetan ikusi dugunez:

(162) “..., *bat edo biga edo hirur*,... baina baten ematen dü *ehün*, biden *mila*, hiruren *milione bat*,...” (135).

(163) “..., baina *baten* ematen dü *ehün*, *biden* *mila*, *hiruren* *milione bat*,...” (135).

(164) “..., jüstoa *zazpitan* egünian erorten dela faltatan eta kulpatan...” (143).

b) Beste batzuetan, berriz, mugatu singular edo pluralean.

Izen sintagmetan bezalaxe, hemen ere zenbatzaile zehaztuak batzutan determinatzaile mugatzailetzat artikulua har bait dezake.

(165) “*Bata* izanen da bide onean, eta *bertzea* bide gaixtoan...” (50).

(166) “Zü, Jauna, baitzira oro hon eta jeneros, izanen zira hementik harat ene seme haurzürtzaren aita eta ama *bietarik*...” (4).

7.3. IZENORDAIN GALDETZAILEAK

Aurrekoetan esan dugun gauza bera esan behar dugu hemen ere. Adibide hauetako testuinguruetan ematen ditudan izenordainak berez galdekariak ditugu, baina hemen erlatiboetako funtziotan erabiliak daude.

(167) “...baina baten ematen dü *ehün*, biden *mila*, hiruren *miliona bat*, eztakit *zeinbat*...” (135).

(168) “*Solinus* Erromeko istoriondo batek... dio bi tenpla edo eliza zirela, *zointarik* bata baitzen *Templum virtualis*...” (11).

(169) “*Nouissima* hitz hunek siñifikatzen dü... arima galdien penak eta süplizio eternalak, *zeintara* joanen baitira hillez geroz, herioak bekhatian atrapatzen eta sürprenitzen baditü...” (31).

8. ONDORIOA

Azterketa labur honen fruitu bezala zer ondorio atera genezake?

Lehenik, Tartasen *Onsa hilceco bidia* liburutik jasotako sintagma mugagabe horiek aztertu ondoren, bi multzo haundi egin genitzake:

NOR sintagmekin osatutakoa, lehenengoa, eta beste kasu guztietako sintagmekin, bigarrena.

Eta bigarrenik, NOR sintagmetan atributo sintagmak azpimarratuko genituzke batipat, sintagma horietan agertu zaizkigun hiru sintagma egiturak gogoan izanik:

a) Adjetibo hutsezko atributoa, bai positibo mailan, konparatibo mailan, baita superlatibo mailan ere adibiderik ugariak dituzten sintagmetatik hasi eta gutxien dituztenetako hurrenkerari jarraiki.

b) Izen hutsezko denean, eta

d) Izen-adjetibozkoa denean.

Horietan agertzen zaigu batipat Tartasek NOR sintagmen erabilkeran duen berezitasuna, gaurko erabilkerarekin erkatzen badugu.

Haatik, azkenik, hemen esandakoak, hemen Tartasek erabilitakoak direla eta, ez du esan nahi beste idazlek erabili ez duenik. Alderantziz baizik, beste zenbait idazlek, eta euskalki ezberdinetakoek sintagma mugagabeak distribuzio beretan erabiltzen badituzte, arrazoi haundiagoa izango dugu fuma horiek eredutzat hartzeko.

Berezitasun hauek denak gaur eguneko gramatika arau emailerako erabilgai ez balitez ere, agian euskararen kondaira morfologia aldetik ikusteko edota dialektologia alorrean euskalkien arteko aldeak nabaritzeko baliagarri dirateke.

BIBLIOGRAFIA

AZKUE, R. M.: *Diccionario vasco-español-francés*. T. I-II Gran Enciclopedia Vasca. Bilbao, 1969.

GOENAGA, P.: *Gramatika bideetan*. Ed. Erein. Donostia, 1978.

GREVISSE, M.: *Le bon usage*. 8ème édition. Hatier. Paris, 1964.

LAFON, R.: *Le système du verbe basque au XVIème siècle*. Elkar. Donostia, 1980.

MITXELENA, K.: "Miscelánea filológica vasca" (FLV, 29, 1979, pág. 208-228), Pamplona.

TARTAS, Juan: *Onsa hiltzeko bidia*. Ed. Jakin. Aranzazu, 1973.

TXILLARDEGI: *Euskal Gramatika*. Ediciones Vascas. San Sebastián, 1978.